

בענין שמות ומחיקת השמות - שיעור 795

I. מהות הענין - שבעה סוגים

(א) **חפצא של קדושה** - עיין בשבועות (ל"ה:) דשבעה שמות של השם אינם נמחקין דאבד תאבדון לפסילי אלוהיהם אבל לא תעשון כן... (זכרים י"ג - ז - ד) עיין בשיעור 300 (א-II)

(ב) **תשמישי קדושה** - דהיינו כל הנוגע ממש בקדושה בלי הפסק או שנעשה לכבוד אע"פ שאינו נוגע כמו טס כסף שהוא על הספר תורה משא"כ פרוכת שעל הארון (מ"ב ק"ד - סק"ד) דהוא תשמיש דתשמיש (מ"מ יש בו קדושת בית הכנסת) ולכן תיק של ס"ת ושל מזוזה ושל רצועות תפילין ארגז חשובה של ס"ת וזוט התפור בגמרות ופלטטיק על השלחן שמניחים שם ס"ת והמכסה של כתיבי הקודש חשוב תשמישי קדושה וצריך גניזה והוי בתורת הלאו הנ"ל (מג"א סק"ט) מ"מ הארון וכל מה שעושים לס"ת מועיל בן תנאי להשתמש בו שאר תשמיש אפילו דחול ואע"ג דלא התנו נהגו להקל באי אפשר לזהר דלב כ"ד מתנה עליהם כדי שלא יבאו בני אדם לידי תקלה (רמ"א ק"ד - ח) ומ"מ לתשמיש מגונה לא מהני תנאי (מ"ב ל"ד) ואם אפשר לזהר אין אומרים דלב בית דין מתנה עליהם ולכן טוב שלא לישב על שלחן שמניחים ספרים עליו וגם טוב שלא להניח ספר אחר תחת ספר שלומד בו כדי להגביהו (ט"ז י"ד רפ"ג - י"ג) וע"ע במ"ב (ל"ה) שהקיל בזה ועיין בשו"ת הרמ"א (ל"ה) בנוגע ללשון "ונהגו להקל"

(ג) **תשמיש דתשמיש דקדושה** - דהיינו אותן תיבות המיוחדות לשום שם ספרים שלנו שמכוסים בנייר ובעור מקרי התיבה תשמיש דתשמיש (מ"ב סק"ט צ"ט ר"י זן הרל"ג) שנעשה לשמירה ולכן מותר ליהנות בהן (מ"ב סק"ג) משא"כ ארגז של ס"ת וכתבי הקודש שנעשו לכבוד חשוב תשמישי קדושה וכן שלחן שמניח עליו ספרי תורה והוא שלחן פשוט ואם הספר מונח רק על המפה של פלעסטיק ותחתיה מפה חשובה אולי שניהם חשיבי תשמישי קדושה אמנם שלחן פשוט חשוב רק תשמיש דתשמיש (מ"מ יש בו דין קדושת בית הכנסת) וה"ה מסמרי המזוזה וכן שטענדער (חובת הדר ה - הערה מ"ג)

(ד) **ספרי קודש בלא אזכרות** - כגון גמרות וספרי ראשונים ואחרונים שבלו עיין בהרמב"ם (ל"ה ס"ה) דאיסורו בלאו וע"ע ברמב"ם (יסודי התורה ו - ח) דאיבודו דכתבי הקודש הוא רק מדרבנן ובמג"א (ק"ד - ט) ופמ"ג (פ"ט) שתמה עליו ודעת הבאר שבע דצריך גניזה והכנסת יחזקאל התיר לשורפו מעט מעט בצנעא ודעת החות יאיר להקל בנדפסים לפי שהמדפיס עכו"ם (כ"ף החיים ק"ד - ל"ז) וע"ע באג"מ (ד - ל"ט ד"ה ולענין) שכתב דאם שייך שילמדו בהם לפעמים אך ברור שלא ילמדו בטל קדושתם וצ"ע אם זה למעשה וכתבי מינות צריך שריפה וכתבי עכו"ם צריך גניזה

(ה) **דברי תורה שאין בהם אזכרות ונכתבו ע"ד למחקן** עיין בספר צדקה ומשפט (דף רע"ט) שיש צדדים להקל כמו שנהגו לכתוב פסוקים על עוגה ואוכלים אותה וכן מוחקים המלמדים מהלוח פסוקים מפרשת השבוע וגם הביא רביה משו"ת עין יצחק (ה - ז) שתנאי מועיל קודם ההדפסה שלא תחול קדושת ספרים על גליונות וכן התיר המשיב דבר (פ - פ) אפילו בלא תנאי והאחיעזר (פ - מ"ח) התיר ע"י אמירה לעכו"ם ועוד יש אומרים דרק כתב אשורית יש בו קדושה ועיין בשו"ת חת"ס (ל"ב) שהתיר משום גרמא דגרמא באיסור מחיקת ה' מותר (ש"ת ק"כ:) וע"ע בנו"ב (ה - י"ז) דדוקא לדבר מצוה מותר ע"י גרמא אבל לדבר הרשות אסור וכן משמע מהאג"מ (ד - ל"ט) דאזלא קדושתיה ולכן בצירוף ההיתרים הנ"ל יש מקום להקל לזרוק הניירות שהביאים התינוקות מבית הספר וגם העתינים שנכתבו בהם דברי תורה בלא אזכרות למקום שאין בו ביזוי כגון באשפה המיוחד לניירות וע"ע באג"מ (י"ד ז - קל"ה) ובשיעור 200 (ג-III)

(ו) **תשמישי מצוה דאין חפצא של קדושה רק מצוה** כמו ציצית, לולב, שופר, אתרוג, הדסים, ערבות, וסכך בזמן שהם הוקצה למצוה אסור להשתמש בהם ואם נפסקו זורקן אבל לא יעשה בהם תשמיש מגונה (ש"ת כ"ה - ה) והרמ"א כתב דאין נוהג בהן מנהג בזיון כמו לזרוק לאשפה והמדקדקין גונזין

(ז) **תשמיש דתשמיש של מצוה** כמו תיק של טלית שבלה זורקן לאשפה אפילו להרמ"א (מ"ב י"ג) מ"מ תשמיש המגונה אסור כמו לקנח עצמו בהם ולכאורה גרטייל ויארמילקא אינם חמירים יותר מתשמיש של מצוה לכן אין צריך גניזה ויכול לזורקן שלא בדרך ביזוי

II. **מחיקת השם שנקלט על טייפ רעקורדר** עיין בדברים (י"ג - ד) וברמב"ם (יסודי התורה ו - ה) דכל המוחק שם מן השמות הקדושים עובר בהלאו דלא תעשון כן לה' אלוקיכם (י"ד רע"ז - ט) וכ"כ השו"ת בית יצחק (פ - י"ד ל"ה) שאסור להשמיע זמר בשבת מול מכונת הגרמפון משום מלאכת כותב ולכאורה אם יש בו משום כתיבה יש בו משום מחיקה ויש לחלק דבשבת אפילו על רשימה חייב משא"כ במחיקת רשימת השם ועיין בשו"ת ישכיל עבדי (ח - צהש"ט י"ה - ח"ט ד) שהביא ג' ראיות לאסור (ע מהכותב במי מילין (כתב סתר בנייר - ירושלמי ש"ת י"ג - ד) מדוגמת השם שי"ן דל"ת יו"ד בתפילין שיש בזה ספק חשש כשמסלק הרצועה נמצא כאילו מוחקו (ש"ת כ"ז - ח) (ע מלבוש (ע"ה) שאם כתוב על דפי הספר מבחוץ אסור לפותחו

ולסוגרו בשבת אמנם יש לחלק דבנ"ד אין שום אות שנקלט על הטייפ ניכר משא"כ בראיותיו וכ"כ השו"ת הר צבי (דף ר"ק) וכ"כ האג"מ (יו"ד ה' - קע"ג ו - קמ"ג צסוף) דכשאינן שם אותיות לא שייך איסור מחיקה אבל מ"מ מכוער הדבר ולכן כשצריך למחוק יש לעשות ע"י גרמא (שנת ק"כ): דאף שבשמות הכתובים יש להחמיר אבל בשאינם כתובים כנ"ד מותר ע"י גרמא וכ"כ השו"ת יביע אומר (יו"ד ז' - כ) דאין איסור בדבר ומ"מ המחמיר תע"ב אמנם השו"ת חלקת יעקב (ג' - ט"ה) פסק לאיסור דמה לי מחיקת הכתיבה או חוש המשמיע ולכן צריך לתהוך ולגנוז חתיכה זו וע"ע במשנה הלכות (ה' - קנ"ט) ובשבט הלוי (יו"ד קמ"ה) דיעשה ע"י קטן והשו"ת מנחת יצחק (ג' - ק"ג) כתב דצריך לעשות המחיקה ע"י עכו"ם ולכן צריך להחמיר בכבוד קדושת השם באחד מהדרכים הנ"ל או ע"י גרמא או נכרי או קטן כנ"ל

III. מחיקת שם הקודש מקמפיוטר - עיין בתשובות והנהגות (ג' - עכ"ו) שכתב דכל החומשים והסידורים היום בדפוס נעשים בקמפיוטר ואם פסק לאיסור נדפסים כולם באיסור מחיקת השם וכן הקמפיוטר שמשתמשים בו לבדוק ס"ת ראוי לחשוש לאיסור תורה ולכן מוכרח להתיר מכמה טעמים (א) דאין זה כתב על המסך ואותיות אין בהם ממש ואינם קיימים (ב) וכתב קלוש כזה שעומד אלא משום האלקטרי כל רגע ורגע לא חשוב בזה איסור דמחיקה דהתורה אסר רק השמות שעומד מצד עצמו דיסוד האיסור הוא משום בזיון הכתב (ג) כתב קלוש שעומד למחוק מיד לא חשוב בזיון וראיה לדבר דמותר להאכיל ענגה לתינוק לאחר שנכתבו עליה שמות הקודש לסגולה ואין ראיה להיפך מסוכה (ג'): דלולא הצלת העולם אסור וכן בסוטה דאם אין מצות שלום בית אסור למחוק משא"כ בהקמפיוטר כתיבה קלושה היא ומותר (עיין במרש"ם ג' - ל"ט) ועוד שנכתב שלא בקדושה ועיין בשו"ת חות יאיר (ט"ז) שכתב דמצות שנכתבו עליהם בשם של השם מותרים כי נטבעו להוציאם ומותר להשתמש בהם וה"ה בנ"ד ומשא"כ אם נכתבו השם על כלי לברכה אסור להשתמש בכלי זה ולכן בקמפיוטר אין צריך להחמיר מטעמים הנ"ל לבדיקת ספרי תורה ולהדפסת ספרי הקודש

IV. מחיקת שם הקודש מדיסק - עיין בירושלמי (שנת י"ג - ז') דשפך הדיו על נייר שכתוב במי מילין חייב ולמד משם דכתב שאינו ניכר מיקרי כתב אמנם מגיטין (י"ט): דגט שנכתבו במי מילין ספק מגורשת דשמא לא נבלעו יפה משמע דאם אינו ניכר אינו גט ואולי שאני גיטין דכתיב וכתב לה דבעי כתיבה הניכרת משא"כ במחיקת השם ועיין לעיל בענין הטייפ והמחמיר תע"ב

V. אם מותר ליכנס לבית הכסא עם טייפ או דיסק של קמפיוטר - עיין בשו"ת מהרש"ם (ג' - ע"ז) שדן לאיסור בענין מאקרופילם שיש עליו כל התנ"ך שזה חשוב בזיון ובזיון חמור מאיסור מחיקה (יביע אומר ז' - י"ד סס"ג) ואפשר דלא מהני שהפילם מכוסה בדיסק דהוי כגוף הספר אמנם בנ"ד אפשר יש להקל אם אין בו צורת אותיות וכ"ש כים בתוך כים מותר (אור ישראל תשל"ח)

VI. מחיקת השם הקודש שנכתב בכינוי - עיין בספר חסידים (תתקל"ה) שאם כותב שני יודין ברמז להשם יכול למחוק וע"ע ברמ"א (יו"ד רע"ו - י) ובש"ך (סק"ד) דרק במקום צורך גדול יש למחוק והערוך השלחן (שס) כתב שמה שכותבים ה' כרמז לשם אין בזה קדושה אלא שלא ינהג בהם מנהג בזיון ועיין באג"מ (יו"ד ז' - קל"ח) דמחיקת הא של השם דינו כשני יודין להרמ"א דאסור ולכן אין מעלה לכתבו (אזהרה להמורים) ואם הפסיק בקו בין האותיות (-) תלוי במחלוקת הנ"ל

VII. מחיקת השם שנכתב בלעז - עיין באג"מ (ז' - נ"ה) שאיסור מחיקה ליכא באותיות אנגלית דאינם נחשבים לאותיות של השם ונחשבו רק כסימן לקריאה שלא נאסר במחיקה ולא דמי לשני יודין דהיו"ד הוא התחלת השם ולכן נהגו לכתוב על שפופרת המזוזה מבחוץ אות "ש" שהוא רמז לשם אפילו לעשות כנגדה תשמיש גנאי מותר וכ"כ הש"ך (יו"ד קע"ט - י"ח) דמותר למחוק בלעז אמנם הקיצור שלחן ערוך והחכמת אדם ובשו"ת אחיעזר (ג' - ל"ד) כתבו שלכתחילה לעשות קו בין ג-ט או G-d

VIII. לערוך טייפ להשמיע ברכות שיש בהם שמות מותר דאיסור חל רק על האדם שמבטא בפיו ולא על טייפ ויהיה במקום נקי ובשביל לשמוע הניגון להתענג בו אסור משום האיסור דעושה פסוק כמין זמר (אג"מ יו"ד ה' - קע"ג) ויש איסור דעשאוני בניך ככינור (סנהדרין ק"ב):

IX. להכניס טייפ בדברי קדושה לחדר אמבטיה שאין בו בית הכסא (שו"ת יביע אומר ה' - י"ח) יש להתיר ע"י הרהור דהקול הנשמע אין קול אדם

X. מי ששמו שלום אם מותר לקרותו בשמו בבית המרחץ - עיין במ"ב (פ"ד - סק"ו) דירא שמים יבליע המ"ם ועיין בספר צדקה ומשפט (דף רע"ז)